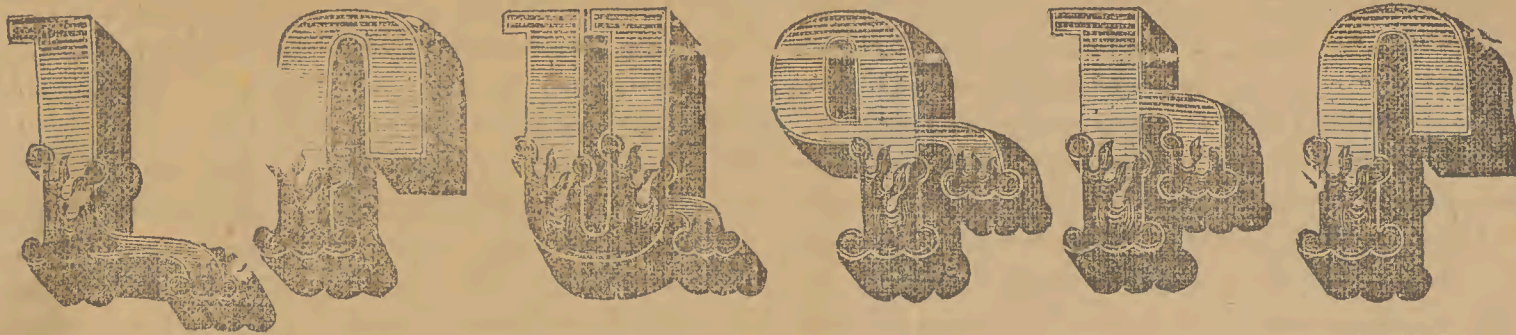

ՏՆՈՐԷՆ ԽՄՐԱԳԻՐ
Ի Ի
ՊԵՏԱՍԻԱՆԱՏՈՒ
ՆԻԿ. Մ. ԹԻԼԻՊԷՆՏՆԱՆ

ԽՄՐԱԳՐԱՏՈՒՆ
Պալատիա Բէրլինի Բազար
Իրոյ Խանի զէմլի Սամուր փո-
ղոց Թիւ 12

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն

ՊԵՐԹԵՐ 20ՓՐ ՄԷԹԱԼԻՔԻ

ԲԱՅԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ուրիշ

Կ. Պօլսոյ համար

Տարեկան	դր. 100
վեցամսեայ	» 50
հաւամսեայ	» 25

Գաւառաց համար

Տարեկան	դր. 150
վեցամսեայ	» 75
հաւամսեայ	» 40

Օտար երկիր տրին. 40 ֆր. ք.

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն

ԱՍԻԱԿԱՆ ՏԱՃԻԱՍՏԱՆԻ
ՎԻՃԱԿԸ

Թալմզ անգղ. թերթին, յնա. 45/27ին Լորտերու խորհրդա-
րանին մէջ, հայկական խնդրոյն
և Պերլինի գաղտնագրին յերկ-
րայեան ինքնապաշտպանութեան
ունեցած հարցադրման վիճա-
քանութեանը վրայօք, իր խում-
բագրական գիտադրութիւնն Բ.
Նելսոն առթիւ, զոր դէ. օր-
ուան թերթին յառաջ Բե-
րլինէն, ի հաստատութիւն
իւր ըսածին՝ Ամերիկացի մը
ստորագրութեամբ իւր նոյն
թուոյն մէջ հրատարակած նա-
մակի մը յիշատակութիւնը կը-
նէր:

Յիշեալ նամակը, ինչպէս կը-
նէ Աւետարեւ, թէպէտ սոսկ
Հայկ. գաւառին մէջ տեսնե-
լուան ներկայ վիճակը կ'նկարա-
գրէ, իսկ ասիական թուրքոյ
միւս գաւառներն իրարմէ գրե-
թէ բնաւ տարբերութիւն մը
չունենանուն համար, ինչ որ
ըստի մէկուն նկատմամբ միւս,
ներուն համար ալ միևնոյն բա-
նը կրնայ հասկցուիլ:

Ամերիկացի նամակագիրը
շատ ճշգրիտ և հետաքրքրական
կերպիւ նկարագրած լինելով
Հայկ. գաւառին վրայ՝ բոլոր
օսմ. ասիական գաւառաց տրդի-
վիճակը, Հայաստանի բարեօք-
ման խնդրոյն վերաբերեալ վեր-
ջերս երեւան ելած բոլոր գրու-
թեանց ալ ամփոփումն ամբող-
ջացնելու համար, միւսներէն
հտքը՝ սոյն Ամերիկացիին նա-
մակն ալ հարկ կ'համարեմք յա-
ռաջ բերել:

Ահաւասիկ յիշեալ նամակը
«Տէր»:

«Ապրիլ 18 թուով թայմիլ
մէջ ձեր փոքր-Ասիոյ մասնաւոր
թղթակցին մէկ նոր նամակը
տեսայ, որ իւր կարեւոր թղթակ-

ցութեանց վերջինը լինել կ'ը-
լի իրր Ամերիկացի մը, որ եր-
կար ժամանակէ ի վեր թուր-
քիւ կ'ընակէ, կ'ինքնամօր թոյլ
տաք ինձ գոհութիւնս յայտ-
նել ձեր թղթակցին այդ նամա-
կաց համար, և յատկապէս չը-
նորհակալ լինի իրմէն, այն բա-
րեսիրական եղանակին համար՝
որով յիշած է այս երկրի մէջ
գտնուող Ամերիկացի քաղաքա-
ցոց աշխատութիւններն, Այդ-
նամակներն ձեր թուրքոյ ըն-
թերցողաց շատերուն՝ խիստ
անկողմնակալ, ճիշդ և ընդար-
ձակապէս թուեցան: Ձեր թղթ-
թակցին արդարեւ մասնաւոր
կարողութիւն մ'ունէր տեղե-
կութիւններ հաւաքելու հաղիւ-
պէտք կ'ըզամ աւելցնելու թէ
այդ տեղեկութիւնք խիստ ու-
ղիղ եղանակաւ հաղորդուած
էին հաստատութեան՝ առանց
մասնաւոր նկատողութիւն ընե-
լու թէ՛ թուրքոյ և թէ՛ Անգ-
ղիոյ զերագոյն իշխանութեանց
գիտաւորութեանցը: Այդ նա-
մակաց հեղինակն հաւանակա-
նաբար չգիտեր թէ ո'րչափ ըն-
դարձակ քաղաքական ըրած է-
ին իւր նամակներէն Կ. Պօլսոյ
Յոյն, Հայ և Պուլկար լրագրաց
շտապէն, ոչ ալ կրնայ մտաբե-
րել թէ սրչափ եւտնդեամբ և
հաճոյքով կ'ընդհանրէին այդ-
քաղաքական ըրող երկրին ըն-
դիվ ժողովրդոց կողմանէ: Այս
գոհութեան պատճառը սա էր
որ յիշեալ ժողովուրդք կ'ըզա-
յին թէ՛ վերջապէս Ասիական
թուրքիայէն մարդ մը կանցնէր,
որ իրեն իսկով թեամբ նկարագ-
րելու թէ կարողութիւն և թէ
ազատութիւն ունէր, չափա-
զանց չլինի ըսել թէ ձեր թղթ-
թակցին փոքր Ասիոյ իսկական
վիճակին վրայ տուած տեղե-
կութիւնները մինչև ցարդ անգ-
ղիական հաստատութեան հա-
ղորդուած տեղեկութեանց ա-
մենաճշմարտն էին:

Սակայն ինձ այնպէս կ'ը-
լի թէ այս մասին բացառու-
թիւն մը կրնան լինել այն խիստ
քննադատութիւնք զորս ձեր
թղթակցին ըրած է Հայոց բը-
նաւորութեան և ընդհանուր ըն-
թացից վրայ՝ իբրեւ ցեղ մը:
Այդ քննադատութիւնք Կիսա-
րիայէն գրուած նամակին մէջ
կ'գտնուին, Գլխաւոր ամբաս-
տանութիւնը սա է թէ «Հայք
արտադրիչ ժողովուրդ մը չեն»,
աւելի իրենց խելքով ապրելու
մտադիր՝ քան թէ իրենց ձե-
ռաց աշխատութեամբ, թէ մի-
ով բանիւ խելացի են՝ բայց
միւս, և մեծաւ մասամբ իրենց
շուրջը գտնուողներէն կարելի
եղածին չափ աւելի բան չհե-
լով իրենց պիտոյքը կ'հոգան:
Թէ բազում Հայք այս ամբաս-
տանութեանց կրնան ենթարկիլ
այդ կետք չկրնար ժողովուրդ
Պատմիցին ինձ թէ անգամ մը
մեծ հրեայ ընտանիքի մ'անդա-
մը դիտեր է որ եթէ աշխար-
հի հարստութիւնը 50 Հրէից և
50 Հայոց ձեռաց մէջ կարենար
դրուիլ և տանք ամիս մը միա-
առիկ ապրելն, ամիս մը վերջը
Հրէայք պիտի տեսնէին թէ ի-
րենց բոլոր դրամը կորուսած
և ամենը Հայք վատկած են:
Այս պատմութիւնը ճշմարիտ լի-
նի թէ ոչ, տարակոյս չկայ թէ
փոխառու Հայ սեղանաւոր ժո-
ղովրդեան այդ հանրածանօթ
խորամանկ կարգին մէջ ամե-
նէն խորամանկներն են, Կ. Պօլ-
սոյ բազում բաշաներ և թուր-
քիոյ գաւառաց կառավորիչներ
լաւ պատճառ ունեցած են ըզ-
գալու թէ ամենհի արջի մը ճի-
րանները լաւագոյն էին այն
հայ սարսփին ձեռքէն, որուն
մէջ ընկած էին անխորհրդա-
բար, Հայ սեղանաւորաց ճար-
պիկ և անխիղճ զործողութիւն-
քըն և սովորութիւնքը ըսել
տուած էին թէ զբամի վերա-

բերեալ բոլոր բաներու մէջ եր-
կու թուրքը մէկ Յոյն հաւա-
սար կ'ընէին, երկու Յոյնը մէկ
Հրէի և երկու Հրէայն մէկ Հա-
յու: Եթէ ձեր թղթակցին քըն՝
նադատութիւնքն Հայոց այդ
մասնաւոր դատուն սահմանաւ
լինէին, այդ քննադատու-
թեանց մասին բացառութիւն
չէր կրնար լինել: Սակայն այն
ընդհանուր ամբաստանութիւնը
թէ իբրեւ ժողովուրդ ձեռքի
աշխատութեան կ'ախշին, չկը-
նար իրողութեամբ հաստատիլ:
Օրինակի համար, հօս՝ Այն-
թապի մէջ՝ զրեթէ բոլոր ա-
տաղձագործք, դարբինք, որմ-
նագիրք, ոստայնակք, կոշիկա-
կարք, պարտիզպանք, քարա-
կոփք և նմանօրինակ ուրիշ ար-
հեստաւորք Հայ են: Նոյն բա-
նը տեսած եմ թուրքիոյ ուրիշ
կողմերը բազում քաղաքաց մէջ,
մինչդեռ երկրին ուրիշ կողմերն,
ինչպէս Կարին, Խարբերդ, Վան,
Տրդրանակերտ, Հայոց մէկ մեծ
մասը երկրագործութեամբ կըզ-
բաղի: Հայոց ստորին ժողո-
վուրդներն աշխատասէր և սա-
կաւապետ են, Պէտք է խոս-
տովանիլ թէ Հայք քանի մը
պակասութիւններ ունին, որք
ընդհանուր են ամեն Արեւել-
եան ցեղերու: Բայց ես չեմ
կրնար ընդունիլ ձեր թղթակցին
հետ որ աշխատութեան փախ-
չին անոնց յատկանշներէն մին
եղած լինի: Ես շատ կ'փափա-
քիմ ուշադրութիւն հրաւիրել
այս կետին վրայ, որովհետեւ
քանի մը խելացի և պատուա-
ւոր Հայեր ըսին ինձ թէ մինչ-
դեռ թալմիլ թղթակցին գրած
նամակները մեծ հաճութեամբ
կարդացած են, և անոնց ընդ-
հանրապէս ուղղութեան ու առ-
կախ ոգւոյն վրայ զմայլած
տեսած են որ այս մասնաւոր
կետիւ մէջ թղթակցին իրողու-
թիւններն առանց խնամք քըն
նելու զրած է իւր նամակը:

Կարելի է ձեր թղթակցը պիտի ըսէ թէ ես իւր վերջին նամակին մէջ յիշուած այն բանէն, որ ամեն անգամ անհրաժեշտ էր ամեն բարեմասնութիւններն հայկական ցեղին վրայ կ'գործէին: Իմ միակ պատասխանս սա պիտի լինի թէ իրողութեան խնդիր մ'է այս, և բազում տարիներ թուրքիա բնակելով անձնական զննութիւններ քնելէս ետեւ իմ զօրաւոր համոզումս այս է որ ձեր թղթակցին այս մասնաւոր պարագային մէջ սքիսլած է: Մեծ գովասանք տրտաւի բաներու մէջէն միակ սքիսլ մը յառաջ բերելը կրնայ քաղաքավարութեան հակառակ թուիլ: սակայն անկեղծութիւնն Անդրկասեայ մը յատկանշն է, և ես ապահովեմ որ ոչ ոք ձեր թղթակցին չափ իւր տեղեկութեանց ուղղութիւնը գոհ պիտի լինի, եթէ ուէ պատճառաւ սխալ տեղեկութիւն տաւ ինի, Եսրուակելի:

ԹՂԱՅՈՒԹԻՒՆՔ ԼՐԱԳՐՈՅ
8/20 յնւ. 79 Ատաբաղար Տէր:

Լրագրող 980երորդ թուոյն ճակատը իզմիրեան Մատթէոս Եպիսկոպոսի ստորագրութիւնը կրող մի նամակ՝ խորհրդի վիճակէն երեսփոխան ընտրուելունից ծանուցանելով հանդերձ հրաւեր կ'կարգար ձեռք որոշումներ իրացնել: Ասոր ի պատասխանի ձեր գրած մի գրեցեցի նամակն ևս կարգացի հոն բերկրանք որով, յորում եւ գուր կ'յայտնէիք թէ՛ պատարաստ էք ընդունել զայդ յօժարակամ:

Մտածեցի յայնժամ մի թուղթ գրել Ձեզ շնորհաւորութեան և իմ անհուն խնդակցութիւնս յայտնելով Ձեր ձեռքը սեղմել, սակայն և այնպէս Լրագրող 986 և 987 թիւերն վեր ի վայր յեղաշրջելն զայդ խորհուրդն իմ մտաց մէջ: Մի պահ վարանեցայ թէ ինչ դրեմ թանաքութիւնը ինձ յօգնութիւն կոչելով ի վերջոյ՝ ուղեցի անդ ճշմարտութիւնը խճճել, քաշել, քաշկռտել, խեղդել ու ջնջել, տեսայ որ ճշմարտութիւնը միշտ ճշմարտութիւն մնաց իմ առաջ՝ առանց երբէք մաշի չափ խորագրութիւն ընդունելու յիւր վերայ:

Երեսփոխանական ժողովոյ մէջ խել մի ետեւ ժողովի ձեր ընտրութիւնը անվտանգ լինելուն վճիռ կարճակեն հեշտեալ քննարկութեան մէջ տեղի ունեցած մի փոքր ապօրինաւորութիւն յերան չկարենալ հանելուն հակառակ Այլ էր զարմանալ ընդայս Այս և այս օրինակ իրողութիւնը առաջին անգամ չեն

երևիր մեր ազգի մէջ, այսպէս էր անցեալն, այսպէս է ներկայն, և ո՞ գիտէ ինչ վտանգութեամբ հաւատամք թէ այսպէս չ'լինի և ապագայն . . .

Երբ ազգին զեկ՝ նաւապետ բառին նշանակութիւնն ըմբռնելու անկարող մարդու ձեռքն անցնի, տարակոյս չկայ թէ նաւը, պահ մի փոքրագէղ կոհակ, ներու խաղաղիկ լինելէ վերջ, ծովուն յատակ պիտի խորսուի մէկ վայրկեան մէջ:

Էհ, այս է ճակատագիր. . . տառապանք մարդիկ զազգը կ'ործանեն, անխիղճ մարդիկ զայն կ'մեռցնեն, տգիտութեան մարդիկ զայն կ'սպանեն, խաւարի մարդիկ զայն յետագի մութեան անդունդը կ'գահաւորեն և յաւիտենական մեռելութեան կ'դատապարտեն:

Մութիւն կուսակիցք են գոթա, զի խիղճի ազատութիւն կը քարոզեն ու զայն կ'ընկալեն, յառաջագրութիւն կաղաղակեն ու զայն կանարգ են, արդարութիւն կ'ոչեն ու զայն կ'խեղդեն, իրաւունք կ'գոռան ու զայն կ'կապտեն . . .

Եւ ասանք են մեր երեսփոխան Էֆէնտիններն, որք ազգին բարեքման վերայ փոխանակ մտածելու, սնտի վիճաբանութեամբ և անտեղի շաղակրատութեամբ կանցնեն ժողովներ, ըն և երբ մէկն իւրեանց ապօրինի ընթացք ունենալն ծառայանէ, կեննեն պատիւ կ'առահանին, կ'պառան կ'գոռան, կը կանչեն կ'բողոքեն և չ'գիտեմ ինչ կեննեն Եւ ասանք են մեր երեսփոխան Էֆենտիններն որք իւրեանց անյաղ կրից ու մասնաւոր հաճոյց զոհ տանել կուզեն . . . ամենայն ինչ . . .

Ինչպէս չ'կրկնեմ ասանք որ անցեալ օրուան մէկ խօսքս թէ էր գահգատիլ միայն Գրիգոր բնդդէմ, էր բողոքել միայն Ձերքէզին ընդդէմ, վասնից որ քա հունաւորէն անգիրն չ'գիտեն գործել, ըստ օրում չ'գիտեն արդարութիւն, չ'գիտեն պարտք և իրաւունք, չ'գիտեն Սէր և Ած, մէկ խօսքով անգէտ յոմենայնի՝ կ'գործեն կոյր զկուրայն նիւթական գտնձ գիղելու համար եւ թէ կ'տեսնեմ որ բոլորովին նիւթի կ'վերաբերին սոթա, հետեւ պէտք այդ սահմանէն դուրս գործ չ'ունին:

Էր բողոքել ուրեմն միայն սոցա ընդդէմ, մինչդեռ Հայ քրդեր ու չէրքէզներ չեն պակաս մեր ազգի մէջ առաւել քան զնոսա մեղադրանաց արժանի, այնու զի սոքա գիտնալով ճշմարտութիւն և սէր, գիտնալով արդարութիւն եւ իրաւունք համադրամայն, զազգը բարոյապէս հարուածելէ չ'են

գաղթիր սովորաբար, որ նիւթակցէս հարուածելէն շատ աւելի ծանր ու սոսկալի լինելն ոչ ոք կուրանայ կարծեմ:

Սոյն Հայ քրդեր ու չէրքէզներ հայ միտքը կ'կաշկանդեն, հայ սիրտը կ'խեղդեն, հայ հոգին կ'ապանեն, արդատոնցմէ աւել սոքա են շարագործք, հետեւ պէտք հարկ է բողոքել նախ սոցա ընդդէմ: Բայց որո՞ւ վրոյժ, դոցա համար ակեցցեն՝ ըսելով, «այլին» գոչելով ծաղիկահարող մեծամասնութիւն կը կազմեն դեռ, «այլին» կ'տեսնեմ և մեք ընդ նոսա, այլ ինչի՞ համար ապրին . . . — «Ապագայէն անէք և Աստուծմէ պատուհաս մուրալու համար . . . »

Ո՛չ ո՛չ, Հայեր, թողէք այդքէնն ու ոխը, թողէք կիրքն ու առեւտրութիւնը, թողէք նախանձն ու թշնամութիւնը, թողէք և իրաց թողէք զասոնք ու Սիրոյ զրօշակին տակ միացէք, նախ գիրեար հասկացէք, ջօշափեցէք զիրեար, ապա գործեցէք ազգի փրկութեան համար:

. . . Էֆէնտին
Փղձկեալ սիրտս պահ մի զիս խնդրէս դուրս նետելուն համար, ներողութիւննիդ կ'խնդրեմ: Ձեր երեսփ. ընտրութիւնը անվտանգ կ'ճանչեն եղբր երսփ. ժողովոյն մի քանի Էֆէնտիններն, պատճառ. — որովհետեւ զհանգիստ անուանել էք զիրենց ժողով: Ատի թեթեւ բառ մնէ Ռուսինեանի առաջ բառին քով, թեթեւեղն է խօսաարեանի ետեւի բառին քով և ամենաթեթեւ է փափաղեանի պէտք հաւե բառին քով:

Ինչ բառ երեսփ. ժողովն յայնժամ այդ բառերն արտասանողքն, — ոչինչ, լուծեց զանք իւրեանց պաշտօնէն, — երբէք Հայա՞, — կուր տուաւ ու մարտեց զանոնք ամենայն փառաւորութեամբ: Ինչ պիտի ընէ նա և այսօր ձեզ նկատմամբ, — նոյնպէս ոչինչ . . .

Արդ՝ պէտք չունիք այս մասին վշտանալու, քանզի չպիտի կարողանան արդէն նոքա խորհրդի մեծագոյն աղաղակն իւրեանց տկար ճիշիւում մէջ խեղդել, այնու զի խորհրդը չ'ախալեցաւ իւր ընտրութեան մէջ, նա պիտի պահանջէ ապա զիւր արդար իրաւունք, և անշուշտ եմ որ պիտի ստանայ զայն, չինդ լիցէք և տացի ձեզոք կապէ Բրիտանոս:

Տէր, ճշմարտութիւնը միշտ պիտի գործէ և պիտի գործէ անդադար, սա միայն պիտի կենայ որ, շատ մարդ պիտի չ'աւանի ձեր սկզբունք, շատ մարդ պիտի չ'դաւանի ձեր գաղափար այլ զձեզ պիտի ջանայ մուրեցնել, բայց չ'գիտէ թէ դուք

այլ Աւետարանի մի արկանէք զմարդարիտս ձեր առաջին խոջանցն լաւ ուսած՝ պիտի ասէք այնպիսունք երթ յետս իմաստանայ:

Էֆէնտին,
Խորհրդի վիճակէն երեսփ. փոխան կ'ընտրուիք ու կ'ընտրուիք, ուրախ եմ, զի նոր ասպարէզ մ'ես բացուեցաւ ձեր առաջ անձնութեամբ գործելու յամենայն ազգութեան ի սէր: Դուք խորհրդի հայուն գաղափարի պաշտպանէք, սորք է ձեր կոչում, վեհ է ձեր պաշտօն, մեծ է և ձեր գործ, Ունեցած սկզբունքնիդ կ'վստահացնէ զմեզ արդէն թէ խորհրդի համարման արժանի պիտի մնայք ըդ միշտ, թէ նորա համակրութիւնը պիտի վայելէք, և թէ ժողովրդեան փափաքն պիտի պատկէք, այս մասին խօսելու պէտք չ'ունենալու համար ուրախութիւնս յայտնելով՝ կ'գամ շնորհաւորել զձեզ ձեր պաշտօնի մէջ, յաջողութիւն և կարողութիւն եւ յարատեւ գործունեութիւն մաղթել ձեզ ու ձեռքերնիդ սեղմել:
Անձնուէր Ձեզ
Ա. Յ. Չ.

Շահնազարեան վարժարանի խնդրոյն քննութեանը համար, ուսումն. խորհրդոյ կողմէն զորոկուած քննիչ Էֆէնտիններն երեկ խաղիւղ երթալով, երկու վարժարաններն ալ մի առ մի աչքէ անցնելէն և հարկ եղած բացատրութիւններն լսելէն յետոյ, իմացածնուս նայելով, թաղախորհրդոյ ըրած տնօրէնութեան օրինաւոր և իրաւացի ըլլալուն վրայ համոզուել և ըստ այնմ տեղեկաղիւր մը շինել են, նոյնօրը առանց տեղի կենալու և մինակ՝ եկող քննիչներուն վրայ ճշում բանեցնելու նպատակաւ, եկեղեցին խանութի ընդդիմադիր խմբակին հանած իրարանցումին և աղաղակներուն հասկառակ . . .

Կիմանամք նոսա թէ վարժարանն անդամներէն մին մը տնտեսաբար խրատել և համոզել է Շահնազար Եղիա Էֆեն թէ Շահնազարեանի խնդիր յարուցանելուն և ըրած ներհակութեանը մէջ անիրաւ ըլլալով ինքք, պէտք է ետ կենայ իր այդ ընթացքէն, վասն զի այսքան տարուան մէջ վաստկած համբաւը և յարգը՝ այս խնդրոյն առթիւ սկսած է կորսնցնել ողջամտաց առջնք:

Շահնազար Էֆ. փոխանակ ասանկ կրից արդիւնք խռովութիւններ հանելով իւր թաղը վրդովելու, աւելի լաւ չէր մի ըլլալ որ իւր պաշտօնավարութեան 18 ամեայ հաշիւները

Շտրականը Ս. Լուսաուորիչէ
շատ ժամանակ ետքը շինու
լիւտուն համար, կարելի է Ն
անտառերին կուսակիցները չը
զանին, ուստի հարկ է որ ցո
ցունմը թէ Ս Լուսաուորիչ Հայ
այս մասին ինչ հաւատք ուն
և ժողովրդեանը ինչ սովորոյ
իր հաւատքը խոստովանեցու
հաւատոյ համար չարչարան
քաշած առեւեր կախաղանին վ
րայ բրած ազօժքին կարգը
սեւով «Արուեստով շինու
«ժալաբուտն տեղը բոլոր ս
խարհի մէջ իր խաչը տնկ
«(Բս.) որպէս զի փայտի երկը
պղպղելու սորժողները իրե
քնտելացած և սովորական
պոծ բանովք խաչին փայտ
«երկրպագութիւն ընել սովոր
Այս երկրպագութեան ժող
վարդը վարժելու ալ հոգ տ
րուա Սրբ. Հոխիտիմեանց և Գ
յիանեանց՝ և տնոնց ընկեր
րիշ որ. կուսի մը նահատ
ուած տեղերուն վրայ տեղ
շինեց, և ալ երեք վկայար
«ներուն մէջ տեղաններուն վ
«Տերութեան նշան մէկ մէկ
«տակեց, կըսէ որ՝ միայն ա
«ամենակեցողք Խաչիկ առ
«ձեզ ստեղծող Տեսառն Ա
«երկրպագութիւն բնեք: Եւ
«ամ ալ ուրիշ տեղ տնկեց, որ
«տեղի ղողողդ ամեն մարդ ծո
«երկնեցով Արարչին Ամ. երկ
«պագութիւն ընենա: Նորն
Հարապետք թագաւորին հ
մէկտեղ՝ փողոցներուն դր
ներն ալ մէկ մէկ խաչ կ'ա
իրը և ամեն հատաւանցեալն
ապաւին և պահապան:

Նոյն ինքն Աստուած ու՛ր՝ Ս. Հայրապետին այս բարեպաշտ կարգադրութիւններուն հաւանած ըլլալը յայտնի հրաշքով ցուցուց, ինչպէս որ Ազգային գեղաս կ'պատմէ, որ Տրդատ թագաւորին ասեմեագիրն էր և աչքովը տեսածները կ'պատմէր։ Ս. Հայրապետը թագաւորին հետ պտտեցելով կռաւորները կործանելու համար, երբ Արտաշատ քաղաքին կռաւորներ սատանաներէն կ'պաշտպանէին և չէին թողուր որ փլչի, դիմացը ելաւ խաչակընքեց, և նոյն հետախ կռատու։ Նը չէ թէ միայն հիմունքէն սարսելով փաւ, այլ կրակ ալ ելաւ և փրածն ալ ամբողջ այրեցաւ։ Աշտիշատ քաղաքին կռատունը կործանելն ալ նոյն գիւտարութեան պատահեցաւ, և բարձր տեղ մը ելլելով և «ով Տէր քու հրեշտակդ ասոնք հաւածէ» ըսելով խաչով խաչակընքած ատենը՝ նոյն խաչէն՝ զոր Ս. Հայրապետը ձեռքը բռնած էր, սաստիկ հով մը ելլելով կը բառուներն բոյր շէնքը կործանեց և գետնի հաւատար քրաւ։ Այս պատմածներս կ'գտնուին վեցերորդ տպուած Ագաթանգեղոսի պատմութեան 68 574 580 584 և 603 երեսները։

Աւետարան խմբագրողներուն և անոնց համախոհներուն ալ կ'մնայ ըսել թէ Ս. Լուսաւորի չը Հայոց աղգէն կռապաշտութիւնը չվերցուց, այլ կռաքերը փոխեց, Դիոսի և Ապոլոնի և ուրիշ կռաքերուն Աստուած՝ ըսելու տեղ՝ Ս. Խաչին Աստուած ըսել սորվեցուց, թէ որ այս պիտի ըսեն նէ՛ ինչ հարկ ծուռ ու մաւռ քալել, նախնի Հայրապետներուն և ետքի ժամանակի վարդապետներուն սովորեցուցածին մէջ տարբերութիւն դնել, թող բոլոր յայտնի թէ նախնի հայրապետներն ալ իրենց նախնեացմէն սովորելով՝ նոյն իսկ Առաքեալները, որ ամենուն հաւատք սովորեցնողն էր, նոր տեսակ կռապաշտութիւն մը սովորեցուցին, և անոր հետեւողներէն կապեցին եկեղեցին։ Վերջին ըսելիքին այս է, զոր Երուսաղիմ բողոքաւորականներուն մէջ բողոք ալ կայ՝ որք ոչ Սուրբ Գրքը կ'ճանչնան, ոչ Առաքեալ և ոչ եկեղեցի։

Երկու բան ալ կայ Աւետարանի մէջ զորս չեմք ուզեր անպատասխանի թողուլ, Առաջինն է Ս. Մեղանով խաչը օծելը, և երկրորդը՝ Սահմանադրութեան տօնը տառնց ամսաթուի նայելու՝ կիրակիի յատկացնելը, և որ այս երկրորդը նոյն թիւ Աւետարանին մէջ ուրիշ նամակով մը տեսնուեցաւ։

Կրօնական պաշտամանց յատկացեալ բաները կամ անձերը Մեղանով կամ Ս. Իսկով օծելը հին օրինաց մէջ Աստուած պատուիրած է՝ երբ Ահարօն քահանայ ընելու համար օծել հրամարեց, և նոր օրինաց մէջ արգիւտած չէ, Ս. Խաչն ալ կ'օծեն նէ՛ խաչի ձեւով ուրիշ բաներէն որոշելու համար է։

Սահմանադրութիւնը կիրաւոր օր տօներուն գալով, այս բանին ինչ կողմէն կիրակին սուրբ պահելու պատուիրանին հարկը չեմք հասկնար։ Այն օրը ժողովրդէն ուղղը Հիւանդանոց կ'երթայ, հոն մատուցուած հանդիսաւոր Ս. Պատարագին ներկայ կ'գտնուի, եկեղեցւոյն և Հիւանդանոցը պատեպարեալ աղքատաց և հիւանդաց համար ողորմութիւններ կ'ձգէ։ Ժամերգութենէն ետքը աղգ. անմեղ երգեր կ'երգեցուն, միաբանութեամբ կերակուր կուտեն, և ժամանակը դայ նէ՛ տեղերին կ'դառնան։ Կիրակին Ս. պահելու համար ասկէ ուրիշ ինչ ընելու է։ Աստուածային խօսքը կարգաւոր է, այն ալ կրկնաւ ժամերգութեան ատենը Մարգարէական և Աւետարանական և Առաքելական հատուածներ կարգաւոր, և անոնց միտքը չհասկցողներուն բացատրելով Հեռաբար Սահմանադրութեան Տարեգարհը կիրակի օր տօնելը՝ բնաւ կիրակին սուրբ պահելու օրինաց և պատուիրանին դպրող կողմ մը չունի։ Ուստի այսպիսի բաներուն վրայ պարտաւանջ խօսելը բոլորովն անտեղի է։

ՇԱՐԳ

ՄՈՒՀԱՐԷՊԵՍԻ ՀԻՔԵԱՅԷՍԻ
Հեղինակութիւն
ԱՍՏՊԱՆ ՊԵՏԻ

Հանգուցեալ վարդան պիլի երկարութիւնն եղող Արեւելեան վերջին պարբերական երկհատոր տաճկերէն պատմութեան Ա. հատորն արդէն իւր ընծայուած ըլլալով, իւրաքանչիւր հատորը բաժանորդաց 25 դր. արժաթ, իսկ հրատարակողին և տպար. 35 դր. արժաթի կը ծախուի։

Բաժանորդը գրուելու ուղղորդելն զմեզու են Բերայ Թարաւ-Պաշը փողոց թիւ 22 քաղնոն գործոյս հրատարակիչ Միհրան Ս. Բիթարեանէն էֆ. և Պօլիս Սուրբ-Համամ Էսատ էֆ. խոր փողոցէն Պէրալէրեան Նշան էֆ.։

Իսկ տետր առ տետր դնելու ուղղաց համար կ'ծախուի Էմին-Էօնիւ Ղրափառու Մհր. Պողոս աղայի խանութր, Բերայ Աղա-Ջամի ծխափառու Րազմէան 30փոխ աղ. թիւ 167 թիւ և Թարաւ պաշը ծխափառու Անդրէաս աղայի խանութիւնները։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՏԵՏԷԽԱՆ
ԺՕԶԷՅ ՊԱԼԱՍՄՕ
ԹԱՐԳԱՆԵՑ

ԱՍՏՊԱՆ ԷՏ. ԵԱԶՄԱԶԵԱՆ

Աղէյանդր Տիւմա գաղղիացի մեծանուն փառաբանի գրչէն ելած սոյն գործին Տրդ. այն է վերջին հատորն ալ Իզմիրի Տէպեան եղբարդ տարարանէն իւր ընծայուելով Պօլիս հասած է։ Այս գեղեցիկ վէպին մէջ ուր Լուի Ժ. Կեանքը փորքն ու փախեալը նկարագրուած են, հետզհետէ կ'ներկայանան Վօլթէն եւ Բուսօ՝ անցեալ դարուն այն երկու մեծ մարդիկը, թագուն զիտութիւններ կ'այտնուին, Մասնաց օթեակները օտարին առջև կ'արտայայտեն։ Ամեն կարգի և հասակի մարդ լըր սիրած ինքնը հոն կ'գտնէ ինքնը։

Կը ծախուի Լէնի ճամբ Զիլին կրկնը հաստէսի թիւ 2 Ա. Ղուկասեան գրատունը և ուրիշ գրատուններ։

ճառաց քով։
Գին 2 ֆրանք 25 սաթ.

ԱՆՏԵԱՆՆ ՈՒ ԱՊԱՐԱՅՆ
Կ Ա Մ

ԱԶԳ. ՎԵՐԱԿԱԶՄ ՈՒԹԻՒՆ
Գրեց

Տէր. Գ. Գեղեցեան
Չօնէն, նախորանէն և վերջաբանէն ի դատ, կ'պարունակէ ազգիւ կրօնական բաժանմանց ու աղգ. Սահմանադրութեան հաստատուելուն պատմական յիշատակագրերն ու համառօտ քննադատութիւնք անոց վրայ։ Գործոյն մէջ լիովին բացատրուած է ազգային վերակազմութեան ստիպողական եւ ահարածեղ պետքերն, և ծախուի գլխաւոր հայ գրափառաց քով. գինն է երկու դր. արծաթ։

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ

Գրիգոր Վարդապետեան եւ Բագարատ Մ. Մաթաթեան, ընկերութիւն մը կազմելով կը ծառուցանեն արգոյ հասարակութեան որ պատրաստ են ունէ տեղւոյ համեմատ չքեղ, հատուած և գոհացողի զընով չէնքեր կառուցանելու, իոյնպէս ճարտարապետական և մեքենական գործքիւր ալ զծագրել լաւ կերպով։ Յիշեալ ընկերութիւնը յանձն կառնու նաեւ ունէ տեղւոյ և շինուածոյ առուծարի միջնորդութիւնն ընելու պատուարտ միջոցներով։
Պալատ Թօփիշըւոր ճատէսի Գալօֆիլա իչի Գաղմ պէյ խան։
Ն. 27

ԼՕԺԷՆ ՍԻԻ
ԴԻԻԱՐԵԱԿ ԲԼՈՒՐ

Թարգմանեաց
Ս. Ղուկասեան

«Թափառական Հրեայի» անունի հեղինակին խիստ հետաքրքրաշարժ մէկ վէպն է, որուն թատերադր. արժէք մը տարի առաջ Կէտիկ բաշայի թատրոնին մէջ ներկայացուելով մեծ ընդունելութիւն գտաւ Արգայ հասարակութենէն։

Գործը երկու հատորէ կ'աղկանայ, որուն առաջինը Բզմիքէն հասած ըլլալով կը ծախուի Լէնի-Ջամի Զիլինկիլէր ճատէսի թիւ 2 Ա. Ղուկասեան գրատունը։
Գին երկու ֆրանք

ՓԱՆԱՍԷ

Կոչուած ցաւի զեղը բուրդովն բուսեղէններէ բաղադրուած ըլլալով թէ՛ ներսէն և թէ՛ դուրսէն կը զործածուի ու բազմաթիւ ցաւեր ու հիւանդութիւններ շուտով կը բժշկէ, ինչպէս որ վարը յիշուած է։

Ամեն տեսակ Գովի, Բոսամբուր, մէջքի կամ մեղրքներու ցաւեր ու նաեւ Թանջը, Քօլէրա և այլ ամառուան հիւանդութիւններ ունեցողները այս զեղէն խմելու են հետեւեալ կերպով։ Կէս գաւաթ ջուրի մէջ, դր ասորի մը զրգալէն աւելի շաքար, վրայ լեցուր անուշի զրգալ մը ֆանասէ աղէկ մը խառնէ ու խմէ։

Վոկորդի հիւանդութեանց, և Առեցքի համար զեղը վերայնալ կերպով պատրաստէ ու ժամը կամ երկու ժամը հեղ մը՝ մէկ կամ երկու տնուշի զրգալ այն բաղադրութեան խմէ։ Զօդացաւի, Բիւմաթիլմի, Ուրբի ցաւի, Սոսամբուրի ու տեսակ տեսակ կեանակի ցաւերու համար զուրսէն ֆանասէ քսելով աղէկ մը շիւնու է։ Այլապէս ցաւի համար քիչ մը բամպակ ֆանասէի մէջ թաթխելով ցաւած ակուսցին վրայ դնելու է։

Ամեն ատեն երբոր ցաւի մը համար զուրսէն ֆանասէ քսել հարկ

կըլլայ, եթէ քիչ մը ալ խմուի աւետի շուտ բժշկութիւն կըլլայ։
Մարմնոյ սնորհած կամ ճմրուած տեղերը բժշկելու համար վրանջը պատահածին պէս ֆանասէն վրան աղէկ մը լեցնելու է։ Ղաւաւ կով և լին. կտրուած վերքերը բժշկելու համար՝ արիւնը շարժած շուտով մը վերքը կապելու և ցաւին վրայէն ֆանասէ լեցնելու է մինչև որ բաւ մը թրջի ֆանասէն նաեւ արեան շրջանը կարագացնէ ու բոլոր բնութիւնը կը զօրացնէ։

Այս զեղին օգտակարութեանը վրայ երկարօ էն գրել աւելորդ կը համարվի, գործածողները զայն միշտ կը գովեն, ուղարկ կընայ անձամբ փորձել. զինն ասին է։ Կը ծախուի Միշասեան և Ընկերաց Ամերիկեան վաճառատունը որ Բ. Ղաւաթիւն Կ. Պօլսոյ

Հ Ա Մ Ա Ռ Օ Տ

ՄԱՐՄԷ ԱՄԱՐ ԶՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԳ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ

ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԷՐԵԱՆ

Սոյն կարեւոր և օգտակար զբոսքովի որ թէ՛ ի պէտս վարժարանաց և թէ՛ առանձինն ուսանողաց կրնայ միանգամայն ծառայել, յատկապէս ցարթութեամբ, 130 փայտափայ պատկերք ճոխացեալ և 140 երեսէ բաղկացեալ ընտիր դասագիրք մնէ, զինն է կէս արծաթ միտ, լրացող բնագրին գինն ըլլալով 5 ու կէս ֆր.։
Կ'գտնուի Կ. Պօլսոյ Սուրբ-Համամ Էսատ էֆ. խան թիւ 17, Նշան էֆ. և Պէրալէրեան փողոց. բատունը և բոլոր գրափառաց քով։

Ղալաթի Դ. Զ. Զ. Զ. Զ.

ԸՆԴՀ. ՊԱՐՏ. ԱՐԺ.

Բաց 12.34

Յոճ գին 12.33

Բարձր գին 12.35

Գոց 12.34

Թղթաղ բաց 1060 00

ցած 1042 20

բարձր 1060.00

ժամը 11 1055 00

Գին. 63ի ֆր. 000 00

» 65ի » 072 00

» 69ի » 069 00

» 73ի » 064 50

Գանձատու 21.25

Սուրէթէ Ժէնէրալ 4 10

Սուրէթէ Օթօման 4 00

Պանք սը Բոնսթ. 6 25

Գրէտի Ժէնէրալ 4 13

Բրաւիլէյ 2 60

Բուժ. Երկաթուղի 45 75

ԲՆԹԱՅԻՐ ԴՐԱՄԱՑ

(Ուժ. 100 ու. 1 հարւ.)

Անգլ. սակի 109.25

Գաղղ. » 87.21

Բօլ 89 33

Բարդոն արծաթ 47.02

» թղթաղ բաց 10.00

Գրքից 51.12

Հիւնդոց 14 25

Մէթալիք 15.10

ձեռնակ մէծիւ 06 13

Պղինձ 260.00